

Ignacy Dec

"Represje wobec kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945-1989", red. S.A. Bogaczewicz, S. Krzyżanowska, Wrocław 2004 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 12/1, 223-224

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wzbudzić w wiernych żywe poczucie jedności z nim, a poprzez jego osobę ze wszystkimi wiernymi Kościoła na świecie” (s. 123). Niezwykle ważne i aktualne papieskie słowa dotyczące biskupiej odpowiedzialności za jedność wspólnoty odnoszą się pośrednio także do świeckich, którzy zostali powierzeni jego pasterskiej trosce i mogą stanowić dla nich za chęć do głębszego umiłowania Kościoła.

Elżbieta Dotganiszewska

Represje wobec Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945-1989, red. S.A. Bogaczewicz i S. Krzyżanowska, seria: *Studia i materiały*, t. IV, Wrocław 2004, ss. 226

W dniach 6-7 listopada 2002 roku Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu oraz Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu zorganizowały sesję naukową na temat: *Represje wobec Kościoła Katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945-1989*. Referaty na sesji wygłosili pracownicy naukowo-dydaktyczni Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Opolskiego i Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Sesja była odpowiedzią na apel Ojca Świętego Jana Pawła II, który w liście apostolskim: *Tertio millennio adveniente* napisał m.in.: „Kościół pierwszego tysiąclecia zrodził się z krwi męczenników: *Sanguis martyrum – semen christianorum*. Historyczne wydarzenia związane z postacią Konstantyna Wielkiego nigdy nie potrafiłyby zapewnić takiego rozwoju Kościoła, jakiego byliśmy świadkami w pierwszym tysiącleciu, gdyby nie ów *posiew męczeński oraz wielkie dziedzictwo świętości pierwszych pokoleń chrześcijan* [...]. U kresu drugiego tysiąclecia *Kościół znowu stał się Kościołem męczenników*. Prześladowania ludzi wierzących – kapłanów, zakonników i świeckich – zaowocowały wielkim posiewem męczenników w różnych częściach świata. Świadcstwo dawane Chrystusowi aż do przelania krwi stało się wspólnym dziedzictwem zarówno katolików, jak prawosławnych, anglikanów i protestantów [...]. To *świadcstwo nie może być zapomniane*. Kościół pierwszych wieków, chociaż natrafiał na tyle trudności organizacyjnych, bardzo zabiegał o to, ażeby utrwalić świadcstwo męczenników w specjalnych martyrologiach [...] *W naszym stuleciu wrócili męczennicy*. A są to często męczennicy nieznani, jak gdyby *«nieznani żołnierze» wielkiej sprawy Bożej*. Jeśli to możliwe, ich świadcstwa nie powinny zostać zapomniane w Kościele. Zgodnie z sugestią Konsystorza *trzeba, ażeby Kościoły lokalne*, zbierając konieczną dokumentację, *uczyniły wszystko dla zachowania pamięci tych, którzy ponieśli męczeństwo*” (TMA 37). Podobną myśl wyraził Jan Paweł II w homilii, wygłoszonej w Bydgoszczy w dniu 7 czerwca 1999 roku, w czasie siódmej pielgrzymki do Ojczyzny. Mówił wtedy: „Wystarczy przypomnieć niedawną historię Polski i innych krajów, i trudności oraz prześladowania, jakim poddawany był wówczas Kościół i ludzie wierzący w Boga. Była to wielka próba ludzkich sumień, prawdziwe męczeństwo wiary, która domagała się wyznania przed ludźmi. Był to czas doświadczenia niejednokrotnie bardzo bolesnego. I dlatego za szczególną powinność naszego pokolenia w Kościele uważam zebranie wszystkich świadectw o tych, którzy oddali życie dla Chrystusa. Nasz wiek dwudziesty, nasze stulecie ma swoje szczególne martyrologium w wielu krajach, w wielu regionach ziemi, jeszcze

nie w pełni spisane. Trzeba je zbadać, trzeba je stwierdzić, trzeba je spisać, tak jak spisały martyrologia pierwsze wieki Kościoła, i to jest do dzisiaj naszą siłą – tamto świadectwo męczenników z pierwszych stuleci. Proszę wszystkie Episkopaty, ażeby do tej sprawy przywiązały należyłą wagę. Trzeba, ażebyśmy przechodząc do trzeciego tysiąclecia, spełnili obowiązek, powinność wobec tych, którzy dali wielkie świadectwo Chrystusowi w naszym stuleciu”.

Sygnalizowana książka, dokumentująca wspomnianą sesję, jest rzeczywiście godną odpowiedzią na przytoczony apel Ojca Świętego. Publikacja zawiera bogactwo danych dotyczących martyrologii Kościoła katolickiego pod reżimem totalitaryzmu sowieckiego. Autorami ogłoszonych i zamieszczonych tekstów są: Tomasz Balbus („*Obiekty*” *działań operacyjnych Urzędu Bezpieczeństwa na terenie Administratury Apostolskiej Dolnego Śląska*), ks. Józef Swastek (*Działalność pastoralna księdza infułata dr. Karola Milika, administratora apostolskiego Dolnego Śląska (1945-1951)*), Krzysztof Szwaagrzyk (*Księża przed wojskowym Sądem Rejonowym we Wrocławiu (1946-1951)*), Sylwia Krzyżanowska (*Ksiądz Tomasz Sapeta (1876-1950) – ofiara represji komunistycznych na Dolnym Śląsku*), Stanisław A. Bogaczewicz (*Sprawa księży z parafii Wrocław Psie Pole jako przykład stalinowskich represji wobec Kościoła*), bp Jan Kopiec (*Wysiedlenie duchowieństwa katolickiego z Opolszczyzny w 1954 roku*), Łukasz Kamiński (*Kościół katolicki w dokumentach KW PZPR we Wrocławiu (1949-1956)*), ks. Antoni Kielbasa SDS (*Represje wobec salwatorianów na Dolnym Śląsku w latach 1945-1956*), ks. Józef Pater (*Władze PRL wobec ordynariusza wrocławskiego, kardynała Bolesława Kominka*), Katarzyna Stróżyna (*Orędzie biskupów polskich do biskupów niemieckich. Reakcje władz w świetle dokumentów partyjnych i materiałów Służby Bezpieczeństwa we Wrocławiu*), Marek Stojko (*Przygotowania Służby Bezpieczeństwa do obchodów milenijnych na Dolnym Śląsku*), Paweł Piotrowski (*Służba wojskowa kleryków na przykładzie 56. Batalionu Ratownictwa Terenowego w Brzegu (1966-1980)*), Monika Kała (*Formy administracyjnego zwalczania Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej*) oraz ks. Piotr Nitecki (*Spoleczno-polityczne uwarunkowania represji wobec duchowieństwa katolickiego na przykładzie zabójstwa księdza Jerzego Popiełuszki*).

Należy się ogromna wdzięczność pomysłodawcom sesji i redaktorom książki za ważny i bardzo potrzebny przyczynek do najnowszej historii Kościoła w naszej Ojczyźnie.

ks. Ignacy Dec

Stanisław Litak, *Historia wychowania. Do Wielkiej Rewolucji Francuskiej*, t. I, Wydawnictwo WAM, Kraków 2004, ss. 244

Wychowanie jest niezwykle złożonym i trudnym procesem umiejętnego wpływania na młodego człowieka i kształtowania go. Z jednej strony człowiek jako osoba jest niepowtarzalną jednostką, w której osobowość nie można ingerować bez naruszenia jej wolności, a z drugiej strony na człowieku należy odciskać znamię charakteru. Dzieje się to często przez ciągle powtarzanie, wymuszanie, aż do wyrobienia nawyku czy przyzwyczajenia, lecz może się też proces wychowawczy odbywać przez bardzo dyskretne sugestie i uwagi prowadzące do zrozumienia istoty odpowiedzialności. W różnych czasach